

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет політичних наук

Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Котляр Ю.В.

“30” серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ РЕЛІГІЙ

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Розробник

Завідувач кафедри розробника

Завідувач кафедри спеціальності

Гарант освітньої програми

Декан факультету /директор інституту (до якого відносяться спеціальності)

Начальник НМВ

Тригуб О.П.

Шевчук О. В.

Шевчук О. В.

Габро І. В.

Хмель А. О.

Шкірчак С.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	«Історія релігій»	
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»	
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	«Міжнародні відносини (з вивченням двох іноземних мов)»	
Рівень вищої освіти	бакалавр	
Статус дисципліни	нормативна	
Курс навчання	3	
Навчальний рік	2024-2025	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	5	---
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	15	---
	30	---
	45	---

Відсоток аудиторного навантаження	50%	---
Мова викладання	українська	---
Форма проміжного контролю (якщо є)		---
Форма підсумкового контролю	залік – 5й семестр	---

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Предмет і структура «Історії релігій». Релігія як суспільне явище	4	-	4
2	Первісні форми релігій	2	-	2
3	Ранньонаціональні релігії	-	2	2
4	Пізньюонаціональні релігії	2	-	2
5	Релігії на території стародавньої України	-	2	2
6	Нетрадиційні релігії та культу	-	4	4
7	Вільнодумство як елемент і продукт духовної культури	-	2	2
8	Священні книги: загальна характеристика	-	2	2
9	Світові релігії	7	-	7
10	Релігії в Україні: історія та сучасність	-	4	4
11	Державно-церковні відносини: історія та сучасність	-	4	4
12	Релігія у міжнародних відносинах: історія та сучасність	-	4	4
13	РПЦ як актор міжнародних відносин	-	2	2
14	Православна церква як інструмент зовнішньої політики Російської Федерації	-	4	4
	Всього за курсом	15	30	45

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план (зміст)
Тема 1. Предмет і структура «Історії релігій». Релігія як суспільне явище	
1.	Лекція 1.1. Предмет і структура «Історії релігій». Основні теорії походження релігії. Особливості «Історії релігій» як науки та навчальної дисципліни; релігія як історичний тип світогляду та суспільної свідомості; міфологія та філософія як специфічні форми сприйняття світу; структура «Історії релігій»: соціологія, психологія, географія, антропологія, культурологія та футурологія релігії; основні концепції походження релігії: - матеріалістична (Епікур, Тит Лукрецій Кар, Демокрит, К. Маркс, Ф. Енгельс, В. Ленін); - ідеалістична: об'єктивно-ідеалістична та суб'єктивно-ідеалістична (Фрідріх Шлейєрмахер, У. Джемс, Гордон Олпорт); - натуралістична (Зигмунд Фрейд, Еріх Фром); соціологічна (Макс Вебер, Е. Дюркгейм).
2.	Лекція 1.2. Релігія як суспільне явище. Сутність і походження релігії; богословська та сучасна наукова концепції; специфіка релігійної віри; коли і як зароджується релігія; структура релігії: - релігійна психологія; - релігійна ідеологія; - релігійний культ; - релігійні організації. Функції релігії та її роль у житті суспільства. Релігія та культура.
3.	Тема 2. Первісні форми релігій Загальна характеристика первісних форм релігій. Теорії виникнення релігій у первісному суспільстві. Характеристика основних форм релігійних вірувань первісного суспільства: магія, анімізм, фетишизм, тотемізм, землеробський культ, шаманізм. Залишки первісних культів у релігійних системах сучасності.
4.	Тема 3. Пізньонаціональні релігії Пізнi національні релігії: загальна характеристика та історичні умови виникнення. Національні релігії Індії: індуїзм, джайнізм, сикхізм. Релігія єврейського народу: іудаїзм та його головні течії (каббала, сіонізм, хасидизм). Релігії Стародавнього Китаю: конфуціанство та даосизм. Релігія стародавнього Ірану: зороастризм Національна релігія Японії – Синто. - особливості віровчення, культу, організації, основні напрямки та їх характеристика.
Тема 4. Світові релігії	
5.	Лекція 6.1. Світові релігії: їх загальна характеристика. Виникнення

	християнства. Християнство та його напрямки. Історія появи християнства. Життя та діяльність Ісуса. Розкол у православ'ї 1054 р. та Реформація в Європі XVI ст. Виникнення головних напрямків протестантизму. Основні положення віровчення та ідеології християнства. Історія Ісуса Навина: міф чи реальність. Зміст священної книги – Біблії.
6.	Лекція 6.2. Характеристика основних гілок християнства. Характеристика, поширення й особливості кожної гілки християнства: православ'я, католицизм, протестантизм (лютеранство, кальвінізм, англіканство, конгрегаціоналізм тощо). Сутність релігійного вчення, відмінності віровчення, протестантські лідери та їх ідеї. Християнство у сучасному світі та його роль у різних сферах життя людини.
7.	Лекція 6.3. Іслам. Виникнення ісламу. Легенда про Мухамеда. Поширення ісламу на азійському континенті. Особливості віровчення, моралі та культу ісламу. Течії ісламу та їх загальна характеристика. Іслам і політика.
8.	Лекція 6.4. Буддизм і ламаїзм. Виникнення буддизму та легенда про Сіддхартху Гаутаму (Будду). Поширення буддизму та його зв'язок з культурою та мораллю індійського народу. Сутність буддистського вчення та його зв'язок з індуїзмом. Течії буддизму – хінаяна та махаяна: спільне та відмінне. Ламаїзм: загальна характеристика.

4.2. План семінарських занять

№	Тема заняття / план
1.	Тема 1. Релігійні системи стародавніх цивілізацій 1. Релігії Стародавнього Єгипту. 2. Релігія Стародавньої Індії. 3. Релігії народів Дворіччя. 4. Давньогрецька релігія. 5. Релігія Стародавнього Риму.
2.	Тема 2. Релігії на території стародавньої України. 1. Релігійні системи мешканців античних міст-держав Північного Причорномор'я та Криму. 2. Релігійний світогляд кочових народів часів переселення народів: а. Вірування часів мідного та бронзового віків (трипільці та культури епохи бронзи); б. Кіммерійці, скіфи та сармати; в. Фракійські племена, кельти та германські племена. 3. Демоністичні вірування праслов'ян. Східнослов'янський політеїзм.
Тема 3. Нетрадиційні релігії та культу	
3.	Семінар 3.1. Нетрадиційні релігії та культу. Ч. 1. 1. Поняття, особливості та різновиди нетрадиційних релігій. 2. Неохристиянські об'єднання: 1. Церква об'єднання (муніти); 2. Церква єдиної віри Віссаріона; 3. Церква Воскресаючої Богородиці.
4.	Семінар 3.2. Нетрадиційні релігії та культу. Ч. 2. 3. Саєнтологічні об'єднання: 1. Р.Л. Хаббард та «Діанетика»; 2. «Біле братство»; 4. Неоорієнталістські об'єднання: 1. Харе Крішна; 2. Трансцендентальна медитація; 3. Теософія; 4. «Аум Сенрикьо». 5. Окультно-релігійні об'єднання: 1. Окультизм; 2. Сатанізм та Церква сатани.
5.	Тема 4. Вільнодумство як елемент і продукт духовної культури 1. Вільнодумство як елемент духовної культури та його історичні форми. 2. Вільнодумство Стародавнього світу. Наївний матеріалізм. 3. Характерні особливості вільнодумства Середньовіччя та епохи Відродження. 4. Атеїзм XVIII – XIX ст. 5. Вільнодумство XX ст.

	3. Релігійний фактор у політичних конфліктах в Європі (Північна Ірландія, Югославія та ін.).
12.	Семінар 8.2. Релігія у міжнародних відносинах: історія і сучасність. Ч. 2. 4. Релігійний фактор у політичних конфліктах в Азії (Палестина, Індія, Пакистан, Китай, Чечня). 5. Шляхи вирішення політичних конфліктів. Роль церковних інституцій в процесі мирного врегулювання. 6. Міжнародні релігійні організації, їх вплив на світовий політичний процес.
13.	Тема 9. РПЦ як актор міжнародних відносин 1. Зовнішньополітична діяльність РПЦ у післявоєнний період. Нарада голів автокефальних православних церков світу у Москві 1948 р. 2. РПЦ і Ватикан у 1945-1991 рр. 3. РПЦ і Всесвітня нарада церков. 4. Миротворча діяльність РПЦ у другій половині XX ст.
Тема 10. Православна церква як інструмент зовнішньої політики Російської Федерації	
14.	Семінар 10.1 1. Зовнішньополітична концепція РПЦ в умовах глобалізації. 2. Православна місія як форма міжнародної діяльності РПЦ. 3. Закордонні установи РПЦ як фактор зовнішньої політики. 4. РПЦ як засіб зовнішньої політики Російської Федерації на пострадянському просторі.
15.	Семінар 10.2 5. Об'єднання РПЦ і РПЦЗ у міжнародних відносинах Російської Федерації. 6. Посередницька діяльність РПЦ у локальних конфліктах сучасності. 7. Діяльність Відділу Зовнішніх церковних зв'язків Московського Патріархату на сучасному етапі. 8. Місце РПЦ у російсько-українській війні 2014-2025 рр.

4.2. Заочна форма навчання

Відсутня.

4.3. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота з курсу «Історія релігій» полягає, насамперед, у наступному: а) опрацювання лекційного матеріалу; б) підготовка до семінарських занять; в) підготовка до контрольних заходів (підсумкового тестування та заліку).

Особлива увага приділяється підготовці до семінарського заняття, що проводиться у складі академічної групи. Групове семінарське заняття представляє собою дискусію з попередньо визначених тем. Студенти готують тези виступів, відповіді чи доповіді на питання семінарського заняття.

Завданнями групових семінарських занять є поглиблення теоретичних знань, отриманих на лекціях; заохочення студентів до аналізу релігійних течій, активної творчої роботи із самостійного опрацювання рекомендованої літератури; вироблення у студентів умінь використовувати теоретичні політичні знання у практичній діяльності сфери державно-церковних відносин.

На кожному груповому семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами відповіді, їх виступи, активність у дискусії, вміння формувати свої думки на основі вивченого матеріалу, критично його осмислювати.

Відповідь на семінарському занятті – це активна участь у обговоренні всіх питань, що виносяться на семінар, підкріплення доповіді цитатами та посиланнями на літературу. Вільне володіння матеріалом доповіді, що дозволяє задавати та відповідати на питання по темі.

Загалом такий вид роботи має підтвердити вміння студента самостійно: визначати наукову проблему; узагальнювати та аналізувати дану інформацію; використовувати набуті в процесі навчання теоретико-методологічні знання й практичні навички в аналізі реальних релігієзнавчих і політичних проблем.

Підсумкове тестування – завдання, яке виконується безпосередньо за темами лекційних і семінарських занять, самостійної роботи. Кожен варіант тестування складається з 20 запитань (приклади питань подаються у робочій програмі до курсу у розділі *Питання для самоконтролю*).

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Використання проектора та ноутбука. Використання загальноуніверситетської навчальної платформи Moodle 3.

2. Шляхи вирішення політичних конфліктів. Роль церковних інституцій у процесі мирного врегулювання.

Розподіл балів на заліку

№	Зміст питання	Максимальна кількість балів
1	Релігія Стародавнього Єгипту.	15
2	Шляхи вирішення політичних конфліктів. Роль церковних інституцій у процесі мирного врегулювання.	15
<i>Всього:</i>		<i>30</i>

